

Lakialoite LA 52/2021 vp

Sari Essayah kd ym.

Lakialoite laiksi opintotukilain 17 ja 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa esitetään opintotukilain (65/1994) 17 §:ssä määritetyn opiskelijoiden vapaan tulo tulo-rajajojen sekä 27 §:ssä määritetyn takaisinperintää koskevan tulonylitysrajan korottamista 50 prosentilla (tasokorotus).

PERUSTELUT

Hallitus päätti budjettiriihessä korottaa opintotuen tulo-rajajojä määraaikaisesti vuodeksi 2022. Tulorajajojen korotus on perusteltua, mutta esitetty tulo-rajajojen korotus olisi aiheellista toteuttaa pysyvänä ja hallituksen esitystä korkeampana toivottujen hyvinvointi- ja työllisyysvaikutusten saavuttamiseksi. Hallituksen esittämä 25 prosentin tilapäinen korotus tiukkoihin tulo-rajajoihin ei paranna riittävästi opiskelijoiden tilannetta eikä vaikuta merkittävästi työvoiman saatavuuteen.

Kosonen ja Järvinen (2019) selvittivät silloisen hallituksen tilauksesta opintotuen tulo-rajajojen korotuksen vaikutuksia Palkansaajien tutkimuslaitoksen julkaisemassa raportissa Opintotuen tulo-rajajat, raportteja 37/2019. Raportin mukaan tulo-rajajojä voitaisiin nostaa esimerkiksi 50 prosentilla, jolloin yhdeksän opintotukikukauden tulo-rajajä olisi 18 000 euroa nykyisen 12 000 euron sijaan. Selvityksen mukaan tällainen muutos parantaisi opiskelijoiden toimeentuloa selkeästi ja samalla verotulot kasvaisivat. Tulo-rajajojen korotus 50 prosentilla lisäisi raportin mukaan julkisyhteisöjen nettotuloja 5,9 miljoonalla eurolla, vaikka muutos lisäisikin opintorahamenoja.

Kuten hallituksen esityksessä (HE 214/2021 vp) todetaan, opintorahojen tulo-rajajojen pysyminen pitkään samalla tasolla on yleisen käsityksen mukaan aiemmin rajoittanut opiskelijoiden työssäkäyntiä ja tarkoittanut samalla tarveharkinnan kiristymistä. Suomessa opintotuen tulo-rajajat ovat alemmat kuin muissa Pohjoismaissa. Edellisen kerran tasokorotus tulo-rajajoihin on tehty vuonna 2008, jolloin korotus oli 30 prosenttia.

Opintorahan tarkoitus on tukea päätoimista opiskelua. Tänä päivänä kuitenkin yli puolet opiskelijoista käy opintojen ohella töissä. Opintoraha on sen verran pieni, että moni opiskelija kokee sen riittämättömäksi haluttuun elintasoon. Työnteolla on opintotuen lisäksi merkittävä asema monen opiskelijan toimeentulon turvaajana. Työkokemuksella on monilla aloilla suuri merkitys työllistymisessä opintojen päättyessä ja työelämään siirryttäessä. Monilla aloilla on tällä hetkellä työvoimapula. Hallituksen esityksessä lainatun em. Palkansaajien tutkimuslaitoksen selvityksen mu-

Lakialoite LA 52/2021 vp

kaan tulojen maltillisella tarkistamisella ei todennäköisesti olisi yhtä merkittäviä käyttäytymisvaikutuksia kuin esimerkiksi olennaisella tulojen tasokorotuksella. Voidaan olettaa, että hallituksen esittämä noin 25 prosentin tulojen tilapäinen nosto ei vielä vaikuta merkittävästi opiskelijoiden käyttäytymiseen työvoiman tarjonnan näkökulmasta. Lisäksi määräaikainen tulojen korotus lisää opintotukilainsäädännön monimutkaisuutta ja etuuskäsittelyn byrokratiaa tarpeettomasti suhteessa vaikutusten vähäisyyteen. Kela perii opintotukea takaisin tulojen vuoksi lähes 40 000 opiskelijalta vuosittain, ja määrän väheneminen vähentäisi myös hallinnollista taakkaa.

Lakialoitteen mukainen tulojen korottaminen lisäisi opintotukimenoja tarveharkinnan lievennyksessä. Määräraharuuhat kohdistuu momentille 29.70.55 Opintoraha ja asumislisä.

Valtiovarainministeriön kansliapäällikkö Juha Majasen julkisuudessa esittämien arvioiden mukaan tulojen korotus 25 prosentilla lisäisi opintotukimenoja noin 8 miljoonaa euroa ja se vahvistaisi julkista taloutta noin 15—20 miljoonalla eurolla. Myös hallituksen esityksessä HE 214/2021 vp esitetyn arvon mukaan opintotuen määräaikainen korottaminen 25 prosentilla aiheuttaa opintotukimenojen nousun noin 8,1 miljoonaan euroon vuodelle 2024. Vastaava 50 prosentin korotus nostaisi opintotukimenoja arviolta 10 miljoonalla eurolla.

Hallituksen esityksessä (HE 214/2021 vp) esitetyn arvon mukaan tulojen määräaikainen korottaminen 25 prosentilla lieventäisi tarveharkintaa arviolta 38 000 opintotuen saajalla, joten voidaan arvioida, että 50 prosentin korotus lieventäisi tarveharkintaa noin 45 000 opiskelijalta.

Tulojen korottaminen vähentäisi jälkikäteen tapahtuvia opiskelijan tuloista johtuvia takaisinperintöjä. Tulojen korottaminen 25 prosentilla vähentäisi vapaaehtoisia palautuksia ja opintotuen takaisinperintää arviolta noin 31 700 opintotuen saajalla. Vastaava 50 prosentin korotus saattaisi vaikuttaa noin 40 000 opiskelijaan. Pysyvä tasokorotus olisi selkeä myös etuuskäsittelyn näkökulmasta.

Hallituksen esittämän 25 prosentin tulojen noston arvioidaan (HE 214/2021 vp) lisäävän työntekoa siten, että palkkasumma kasvaisi noin 75 miljoonalla eurolla vuonna 2022. Vastaava 50 prosentin korotus ei lisäisi työssäkäyntiä ja palkkasummaa lineaarisesti, mutta voidaan arvioida opiskelijoiden palkkasumman kasvun olevan noin 100 miljoonaa euroa.

Opiskelijoiden omien tulojen kasvu vähentää yleisen asumistuen menoja. Säästövaikutus 25 prosentin nostolla on valtiovarainministeriön laskelmien mukaan vuonna 2022 arviolta noin 5 miljoonaa euroa, ja vastaavalla laskukaavalla voidaan arvioida 50 prosentin korotuksen säästövaikutukseksi asumistukimenoihin noin 6,8 miljoonaa.

Valtiovarainministeriön arvon mukaan tulojen korottaminen määräaikaisesti 25 prosentilla kasvattaisi verotuloja vuonna 2022 arviolta 24,3 miljoonaa euroa. Em. luvun perusteella voidaan arvioida, että 50 prosentin korotus tulojen nostaisi verotuloja 32,4 miljoonalla. Työssäkäyntiin ja sitä kautta verotuloihin vaikuttaa myös monia kausiluonteisiakin tekijöitä, joiden vaikutusta on vaikea arvioida, mutta nettovaikutuksiltaan uudistus olisi selkeästi positiivinen sekä julkisen talouden että opiskelijoiden toimeentulon näkökulmasta.

Lakialoite LA 52/2021 vp

Tässä lakialoitteessa ehdotettu 50 prosentin korotus tehtäisiin vuosina 2020 ja 2021 voimassa olleisiin tuloarvoihin, jolloin tuellisen kuukauden tuloarvo nousisi nykyisestä 696 eurosta 1 044 euroon ja tuettoman kuukauden tuloarvo 2 078 eurosta 3 117 euroon.

Liikaa maksetun tuen takaisinperintää koskevassa säännöksessä tarkoitettuja euromääriä, jotka huomioidaan opiskelijan vuositulon ylittäessä vapaan tulon määrän, korotettaisiin vastaavasti 50 prosentilla nykytasosta.

Aloite sisältyy kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän vaihtoehdotbudjettiin vuodelle 2022.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

opintotukilain 17 ja 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 17 §:n 1 momentti ja 27 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 17 §:n 1 momentti laissa 1173/2018 ja 27 §:n 4 momentti laissa 1388/2007, seuraavasti:

17 §

Opiskelijan omien tulojen vaikutus opintorahaan ja asumislisään

Opiskelijalla voi olla opintorahan lisäksi muita veronalaisia tuloja kalenterivuodessa määrä, jota kutsutaan vapaaksi tuloksi. Vapaa tulo lasketaan siten, että opiskelijalla voi olla tuloa:

- 1) 1 044 euroa jokaista kuukautta kohden, jolta hän on saanut opintorahaa tai asumislisää; sekä
- 2) 3 177 euroa jokaista kuukautta kohden, jolta hän ei ole saanut opintorahaa tai asumislisää.

27 §

Takaisinperintä

Jos opiskelijan 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu vuositulo ylittää vapaan tulon, ylityksen jokaisesta alkavaa 2 073 euroa kohden peritään takaisin yhden tukikuukauden opintoraha ja asumislisä aikajärjestyksessä alkaen kalenterivuoden viimeisestä tukikuukaudesta. Jos vapaan tulon ylitys on ollut enintään 348 euroa, liikaa maksettua tukea ei kuitenkaan peritä takaisin. Tuensaajalle anne-

Lakialoite LA 52/2021 vp

taan päätösehdotus liikaa maksetun tuen takaisinperimisestä. Ehdotuksen mukainen päätös tulee voimaan, jos tuensaaja ei valituksen tekemiseen varatussa määräajassa pyydä kirjallisesti asian käsittelemistä uudelleen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2022.

Helsingissä 18.11.2021

Sari Essayah kd
Päivi Räsänen kd
Antero Laukkanen kd
Peter Östman kd
Sari Tanus kd